

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ СУМЛІННОЇ ДІЛОВОЇ ПРАКТИКИ КОРПОРАЦІЙ У СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

© 2016 САЗОНЕЦЬ І. Л., ТАДЕЄВА Н. В.

УДК 351.84

Сазонець І. Л., Тадеєва Н. В. Чинники формування сумлінної ділової практики корпорацій у сучасній економіці

У статті досліджуються проблеми сумлінної ділової практики з різних методологічних позицій, які, за думкою авторів, потребують більшої конкретизації. Сумлінна ділова практика є процесом, який проводиться як на макро-, так і на мікроівні, тому метою статті є аналіз впливу сумлінної ділової практики на загальні економічні процеси в економіці України. Доведено, що в наявній українській дійсності слабкість інституційного середовища і політична нестабільність звужують горизонти бізнес-планування й істотно знижують стимули до реалізації стратегії довгострокового зростання вартості компанії, зокрема через поліпшення сумлінної ділової практики. Обґрунтовано, що практична реалізація сумлінної ділової практики здійснюється шляхом запровадження низки соціальних програм корпорацій, що спрямовані як на вирішення питань у трудовому колективі, так і на нормалізацію відносин із зовнішніми стейкхолдерами.

Ключові слова: сумлінна ділова практика, корпорації, бізнес-планування, вартість компанії, стейкхолдери.

Рис.: 2. Бібл.: 10.

Сазонець Ігор Леонідович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності, Національний університет водного господарства та природокористування (вул. Соборна, 11, Рівне, 33028, Україна)

E-mail: suvoroff09@mail.ru

Тадеєва Наталія Валеріївна – аспірантка кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності, Національний університет водного господарства та природокористування (вул. Соборна, 11, Рівне, 33028, Україна)

E-mail: suvoroff09@mail.ru

УДК 351.84

Сазонець І. Л., Тадеєва Н. В. Фактори формування добросовісної ділової практики корпорацій в сучасній економіці

В статті досліджуються проблеми добросовісної ділової практики з різних методологічних позицій, котрі, по мнению авторів, потребують більшої конкретизації. Добросовісна ділова практика являється процесом, котрий проводиться як на макро-, так і на мікроуровні, тому метою статті являється аналіз впливу добросовісної ділової практики на загальні економічні процеси в економіці України. Доказано, що в існуючій українській дійсності слабкість інституційного середовища і політична нестабільність звужують горизонти бізнес-планування і суттєвим чином знижують стимули до реалізації стратегії довгострокового зростання вартості компанії, зокрема через поліпшення добросовісної ділової практики. Обґрунтовано, що практична реалізація добросовісної ділової практики здійснюється шляхом запровадження низки соціальних програм корпорацій, спрямованих на вирішення питань у трудовому колективі, так і на нормалізацію відносин із зовнішніми стейкхолдерами.

Ключевые слова: добросовісна ділова практика, корпорації, бізнес-планування, вартість компанії, стейкхолдери.

Рис.: 2. Бібл.: 10.

Сазонець Ігор Леонідович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності, Національний університет водного господарства та природокористування (вул. Соборна, 11, Рівне, 33028, Україна)

E-mail: suvoroff09@mail.ru

Тадеєва Наталія Валеріївна – аспірантка кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності, Національний університет водного господарства та природокористування (вул. Соборна, 11, Рівне, 33028, Україна)

E-mail: suvoroff09@mail.ru

UDC 351.84

Sazonets I. L., Tadeeva N. V. Factors of Establishing the Fair Business Practices of Corporations in the Contemporary Economy

The article is concerned with studying problems of the fair business practice from different methodological positions that, in the opinion of the authors, need to be more precised. The fair business practice is a process which is carried out at both the macro and micro levels, therefore the aim of this publication is analyzing the impact of the fair business practices on the common economic processes in Ukraine's economy. It has been proven that in the Ukrainian reality weakness of the institutional environment and political instability narrow horizons of business planning and substantially reduce incentives to implement a strategy of long-term growth of the cost of companies, in particular through the improvement of the fair business practice. It has been substantiated that the practical implementation of the fair business practice is carried out by means of introduction of a number of social programs of corporations, aimed at the solution of issues in the workplace, and at normalizing relations with the external stakeholders.

Keywords: fair business practice, corporations, business planning, company cost, stakeholders.

Fig.: 2. Bibl.: 10.

Sazonets Igor L. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Public Administration, Documentation and Information Activities, National University of Water Management and Natural Resources Use (11 Soborna Str., Rivne, 33028, Ukraine)

E-mail: suvoroff09@mail.ru

Tadeeva Natalya V. – Postgraduate Student, Department of Public Administration, Documentation and Information Activities, National University of Water Management and Natural Resources Use (11 Soborna Str., Rivne, 33028, Ukraine)

E-mail: suvoroff09@mail.ru

Для побудови ефективної ринкової економіки та демократичного суспільства Україні необхідно створити платформу для діалогу між урядом, бізнесом і громадянським суспільством. Формування системи національної моделі соціального партнерства бізнесу є одним із ключових факторів для побудови такого діалогу. Саме ступінь розвитку сумлінної ділової

практики відображає рівень соціального партнерства між компаніями, урядовими структурами та головними діючими особами громадянського суспільства з вирішення соціальних проблем і прискорення розвитку суспільства. Вчені різних наукових шкіл досліджували проблеми сумлінної ділової практики з різних методологічних позицій. В. В. Македон – з точки зору інозем-

ного досвіду побудови моделей корпоративної соціальної відповідальності; В. В. Саричев і О. М. Сазонець – з точки зору формування міжнародних інститутів людського розвитку та соціальних чинників розвитку корпорацій; А. І. Безтелесна – як елемент суспільних та економічних процесів в національній економіці; І. Л. Сазонець – з точки зору фрейму соціальних теорій в загальних суспільно-економічних процесах розвитку людства. За думкою авторів, ці підходи потребують більшої конкретизації [3; 8; 9].

Економічна ефективність впровадження елементів сумлінної ділової практики в системі управління підприємством полягає в зростанні не тільки показника соціального ефекту (ефективності для суспільства), а й у зростанні вигоди для підприємства – вплив на основну діяльність. При цьому, кажучи про економічні вигоди впровадження сумлінної ділової практики, слід зазначити, що ці вигоди найбільш яскраво проявляються в таких сферах, як фінанси, маркетинг, управління персоналом. Соціальні вигоди від впровадження сумлінної ділової практики характеризуються створенням стабільного бізнес середовища, зниженням операційних ризиків, створенням позитивного іміджу, зміцненням довіри, збільшенням капіталізації, зростанням фінансових показників, підвищенням продуктивності праці, розвитком інновацій, що сприяє зростанню ринку тощо. Таким чином, сумлінна ділова практика є процесом, що проводиться як на макро-, так і на мікрорівні, тому метою статті є аналіз впливу сумлінної ділової практики на загальні економічні процеси в економіці України.

Базовою умовою соціально відповідального бізнесу є реалізація сумлінної ділової практики відносно основних груп стейкхолдерів. З одного боку, така практика передбачає вчасне виконання податкових зобов'язань у повному обсязі, що безпосередньо впливає на формування дохідної частини бюджету, фінансування державних соціальних програм. З іншого, – передбачає прозорість бізнесових операцій, у тому числі, розкриття інформації з фінансових і соціальних питань та верифікації відповідної звітності незалежними аудиторськими компаніями, що, своєю чергою, сприяє поступовому зниженню рівня тіньової економіки в країні, подоланню бюджетного дефіциту [1].

Сумлінна ділова практика в Україні походить від багатьох різних факторів. Деякі з них характерні для України, інші більш міжнародні; деякі – історичні за характером, інші – сучасні. В «епоху соціалізму» була поширена практика індивідуальних та корпоративних пожертвувань і спонсорських внесків з боку підприємств на користь спортивних клубів, культурних заходів, інвалідів і дітей. Проте в той час громадянське суспільство було набагато менш розвиненим, ніж нині, тому одержувачів було менше, і вони були не такі різноманітні [2, с. 156].

Сумлінна ділова практика підприємств України визначається системою факторів, серед яких: структура галузей промисловості, інвестиційний клімат, слабкі місцеві громади, рівень соціального захисту населення, регуляторна політика тощо (рис. 1).

Промисловість є однією з великих галузей господарства, яка тісно пов'язана з науково-технічним прогресом

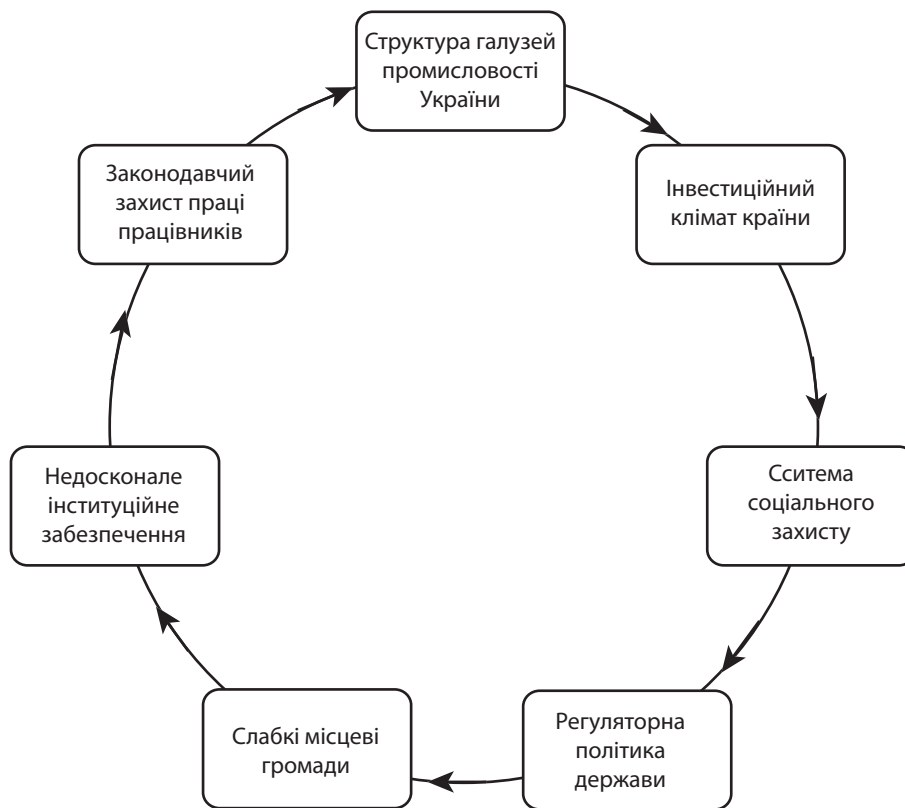

Рис. 1. Система факторів, що впливають на формування сумлінної ділової практики підприємств України

Джерело: авторська розробка.

і має вирішальний вплив на рівень розвитку суспільства. Це галузь матеріального виробництва, що є сукупністю підприємств (фабрик, заводів, електростанцій, шахт, рудників тощо), на яких виробляють знаряддя праці та іншу продукцію для самої промисловості та для інших галузей господарства, а також видобувають сировину і паливо, виробляють енергію, заготовляють ліс, обробляють і переробляють продукцію, одержану в промисловості або в сільському господарстві. Саме тому формування сумлінної ділової практики в цих галузях визначатиме основні віхи цього процесу у всіх суб'єктів господарювання в Україні. Проте структурна деформованість реального сектора національної економіки негативно впливає на соціальний розвиток країни та створює не зовсім позитивний імідж України в міжнародних відносинах. З огляду на це, структурна перебудова набуває вирішального значення для формування соціально орієнтованої економіки України в системі світового господарства та повинна відбуватися в напрямі зростання питомої ваги наукомістких, високотехнологічних і конкурентоспроможних виробництв, що забезпечують безпеку країни на засадах впровадження міжнародних стандартів сумлінної ділової практики бізнесу з метою забезпечення високої якості життя громадян своєї країни [7].

На сучасному етапі розвитку в Україні спостерігається ґрунтовна економічна трансформація, що потребує залучення довгострокового вкладення коштів іноземними інвесторами. В умовах сьогодення одним із найголовніших факторів розвитку нашої країни є інвестиції. Саме розвиток сумлінної ділової практики підприємств впливатиме на інвестиційні процеси, їхню інтенсивність, результативність. Зрештою це визначатиме і формуватиме інвестиційний клімат держави. Тому дослідження інвестиційного клімату з включенням показників оцінювання сумлінної ділової практики є досить актуальним, адже саме на основі його стану визначається привабливість країни для здійснення іноземними інвесторами в ній інвестиційної діяльності.

Важливо підкреслити, що в умовах глобалізації сам факт соціально відповідального ведення бізнесу є важливим чинником інвестиційної привабливості підприємства. Попри те, що реалізація програм соціальної відповідальності об'єктивно спричиняє значне зростання витрат підприємства, у довгостроковому періоді вони компенсуються зростанням доходу від збільшення гудвілу компанії та підвищення інвестиційної привабливості, що в кінцевому підсумку створює умови для зростання конкурентоспроможності. Загалом, моніторинг кореляції залежності ефективності діяльності підприємства від впровадження стратегії соціальної відповідальності свідчить, що підприємства, котрі реалізують активну соціальну політику, заощаджують до 40% витрат на просування своїх товарів чи послуг на ринку. Це дозволяє зробити висновок, що реалізація стратегії соціальної відповідальності бізнесу сприяє зростанню рентабельності, а, відтак, і конкурентоспроможності [3].

Рівень впровадження соціальних стандартів забезпечення працівників підприємствами України визначає рівень розвитку сумлінної ділової практики. Побудова

своєї діяльності суб'єктами господарювання в Україні на засадах впровадження соціальної відповідальності позитивно вплине на розвиток сумлінної ділової практики. Адже прибутки соціально спрямованого підприємства орієнтовані, головним чином, на розвиток бізнесу, громадські справи чи на вирішення гострих суспільних проблем. Сфери діяльності таких підприємств поширюються на такі галузі, як освіта, охорона навколишнього середовища, боротьба з бідністю, захист прав людини тощо.

Регуляторний вплив у сфері дотримання ділової практики підприємствами повинен характеризуватися прозорістю та послідовністю державної політики, здатністю досягати поставлених стратегічних цілей і дотримуватися поточних зобов'язань, рівнем впливу на інвесторів із боку органів державної влади різного рівня у вигляді вимог стосовно реєстрації, ліцензування, сертифікації підприємницької діяльності.

Слабкі місцеві громади не мають достатнього впливу на діяльність підприємств. Це обмежує стимули та можливості органів місцевого самоуправління в реалізації соціальних та інших програм. Тому врахування інтересів місцевих громад позитивно вплине на розвиток сумлінної ділової практики підприємствами України. У теперішніх умовах стає необхідністю формування соціальних звітів підприємствами. Соціальна звітність – це важливий крок до того, щоб бізнес став сумлінним у кожному своєму рішенні на кожному конкретному ринку, а не в окремих видах діяльності.

На жаль, інституційне забезпечення розвитку сумлінної ділової практики підприємств в Україні поки неідеальне. Залишається неврегульованим те, який саме урядовий орган міг би запроваджувати інструменти, стандарти й методи реалізації політики соціального партнерства та сумлінної ділової практики. Негативним явищем в розвитку інституційного забезпечення сумлінної ділової практики є нерозвинена мережа неурядових організацій в Україні, які б могли підтримувати соціальну діяльність підприємств.

На основі дослідження іноземного досвіду нами запропоновано напрями вдосконалення інституційного механізму сумлінної ділової практики (рис. 2).

Слід зазначити, що в наявній українській дійсності слабкість інституційного середовища і політична нестабільність, які виявляються у відсутності чітких, законодавчо закріплених прав власності на активи приватизованих компаній, звужують горизонти бізнес-планування й істотно знижують стимули до реалізації стратегії довгострокового зростання вартості компаній, зокрема через поліпшення сумлінної ділової практики.

В умовах, коли в Україні є високим рівень безробіття, незахищений ринок праці, діяльність підприємств повинна концентруватися на забезпеченні дотримання законів про працю, а не на порушенні їх. Взаємовідносини роботодавця та найманого працівника, їх обов'язки, права та повноваження є тими питаннями, на вирішення яких спрямована діяльність усіх суб'єктів економіки.

Дослідження системи сумлінної ділової практики бізнесу країн із розвинутою економікою показує, що вона охоплює різні сфери. *По-перше*, система сумлінної

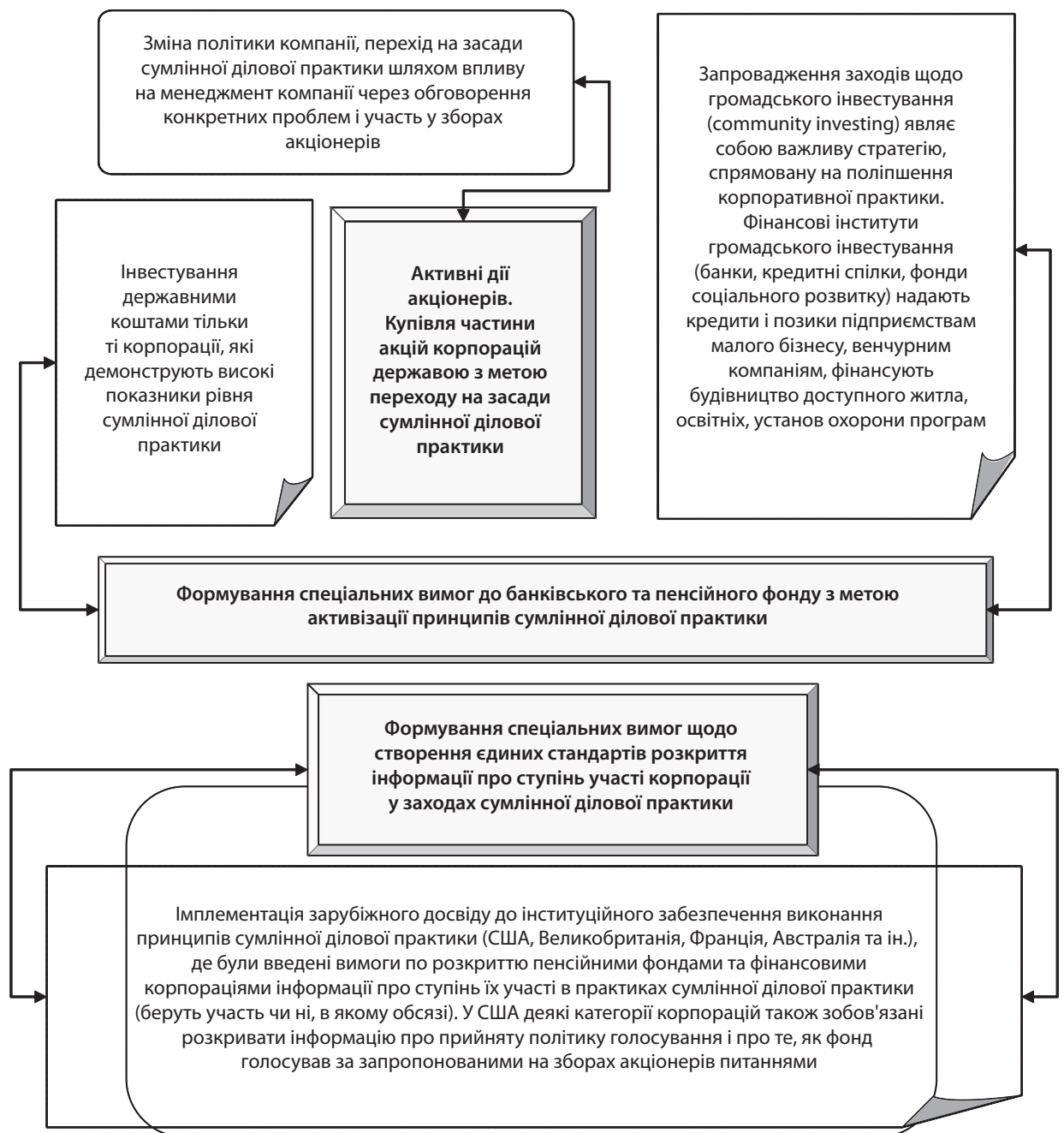

Рис. 2. Напрями вдосконалення інституційного механізму сумлінної ділової практики на основі ринкового підходу

ділової практики включає ділову практику щодо власного персоналу, тобто все те, що стосується підвищення рівня якості трудового життя працівників підприємства чи фірми. До цієї сфери прояву сумлінної ділової практики можна віднести діяльність бізнесу за такими напрямками:

- ✦ оплата праці: забезпечення гідної заробітної плати, програми підвищення заробітної плати, відсутність затримки у виплатах заробітної плати;
- ✦ допомога у критичних ситуаціях (у випадку складного захворювання, звільнення, у результаті скорочення штатів і т. ін.);
- ✦ розвиток персоналу: навчальні програми і програми підготовки та підвищення кваліфікації

персоналу; можливості перекваліфікації; сприяння в подальшому працевлаштуванні;

- ✦ мотивація персоналу: додаткове медичне страхування; соціальні пільги; нематеріальні програми винагород і т. ін.;
- ✦ належні умови праці (безпека та охорона праці, інфраструктура місця праці і т. ін.);
- ✦ гідне ставлення до працівників (повага до особистості, відсутність расової, релігійної, політичної чи гендерної дискримінації при прийманні на роботу) [4].

По-друге, сумлінна ділова практика передбачає впровадження та поширення ділових стосунків серед бізнес-партнерів, що включає:

- ✦ відповідальність перед інвесторами;

- ✦ відповідальність перед конкурентами;
- ✦ відповідальність перед бізнес-партнерами.

По-третє, є й інший аспект корпоративної відповідальності, що полягає в розбудові позитивних відносин підприємства з громадою, яка включає:

- ✦ відповідальне ставлення бізнесу до стосунків із регіональною та місцевою владою;
- ✦ підтримку незахищених верств населення: матерів, дітей-сиріт, безробітних, пенсіонерів, інвалідів і т. ін.;
- ✦ співпрацю з неурядовими організаціями та участь у соціально важливих проектах, меценатство, спонсорство;
- ✦ збереження та розвиток житлово-комунального господарства, об'єктів культурно-історичного та релігійного призначення;
- ✦ відносини з населенням, дотримання місцевих традицій та звичаїв [5].

Розвиток підприємств, які прагнуть розвивати сумлінну ділову практику, базується на програмах таких типів: 1) програми (стратегії) власного розвитку підприємства; 2) програми соціального партнерства з місцевими, регіональними та органами державного управління; 3) програми соціального розвитку у співпраці з громадськими та професійними об'єднаннями; 4) програми інформаційної співпраці із засобами масової інформації.

Розвиток сумлінної ділової практики повинен передбачати формування соціальних програм на підприємствах. Формування таких програм передбачає певні етапи, зокрема, такі: визначення пріоритетів соціальної політики компанії; створення спеціальної структури управління соціальними програмами; реалізація програм навчання у сфері корпоративної соціальної відповідальності; оцінка та інформування зацікавлених сторін про результати реалізації соціальних програм компанії [6].

ВИСНОВКИ

На нашу думку, за сучасних умов дуже важливим є усвідомлення, що підприємство існує для того, щоб задовольняти потреби всіх стейкхолдерів. Лише за цих обставин можна розраховувати на довгостроковий прибуток для акціонерів та збалансований розвиток країни і суспільства в цілому. Серед стейкхолдерів перш за все необхідно виділити державу – як інвестора і акціонера та державу – як носія функцій управління національною економікою. Специфічна роль стейкхолдерів – місцевих громад. На теперешній час ця особливість посилюється реформуванням місцевих громад і процесами децентралізації.

Сумлінна ділова практика з науково-методичною зору є частиною процесу корпоративної соціальної відповідальності, соціального процесу, а в більш широкому сенсі – соціально-трудова відносин. Практична реалізація сумлінної ділової практики здійснюється шляхом запровадження низки соціальних програм корпорацій, що спрямовані як на вирішення питань у трудовому колективі, так і на нормалізацію відносин із зовнішніми стейкхолдерами. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Хамідова А. Корпоративна соціальна відповідальність як фактор підвищення ефективності механізму державного регулювання економіки. URL: <http://www.csrjournal.com/news/2661-korporativna-socialna-vidpovidalnist-yak-faktor-pidvishhennya-efektivnosti-mexanizmu-derzhavnogo-regulyuvannyaekonomiki.html>

2. Савченко І. Г., Радченко О. В. Ціннісний вимір соціальної відповідальності в демократичній державі: монографія. Харків: ХНУРЕ, 2008. 199 с.

3. Македон В. В. Дослідження процесів забезпечення соціальної відповідальності у провідних моделях корпоративного управління. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства*. Сер.: Економічні науки. 2012. Вип. 126. С. 198–206.

4. Колосок А. М. Соціальна відповідальність в системі корпоративного управління. *Економічний форум*. 2014. № 1. С. 249–253.

5. Денис О. Б. Сфери прояву корпоративної соціальної відповідальності бізнесу: зарубіжний досвід і вітчизняна практика. *Теоретичні засади та макроекономічні аспекти фінансово-економічних систем*. 2010. № 8. С. 36–38.

6. Баюра Д. О. Корпоративна соціальна відповідальність у системі корпоративного управління. *Україна: аспекти праці*. 2009. № 1. С. 21–25.

7. Савранська Г. М. Розвиток національної моделі соціального партнерства у контексті забезпечення соціальної безпеки України. *Державне управління: теорія та практика*. 2013. № 2. С. 140–150.

8. Сазонець О. М., Саричев В. І. Міжнародні організації в управлінні людським розвитком: глобалізаційний вимір. Дніпропетровськ: Нова ідеологія, 2012. 252 с.

9. Соціальний концепт суспільних та економічних процесів національного розвитку: колективна монографія/Безтелесна Л. І., Сазонець І. Л. та ін.; за наук. ред. Безтелесної Л. І. Рівне: Волинські обереги, 2015. 184 с.

10. Удосконалення механізму інноваційного розвитку суб'єктів національної економіки України: колективна монографія/Гринько Т. В., Кошевий М. М. та ін.; за наук. ред. Єлісеєвої О. К. Київ: Центр навчальної літератури, 2013. 250 с.

REFERENCES

Baiura, D. O. "Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist u systemi korporatyvnoho upravlinnia" [Corporate social responsibility in corporate governance]. *Ukraina: aspekty pratsi*, no. 1 (2009): 21–25.

Bezteselna, L. I. et al. *Sotsialnyi kontsept suspilnykh ta ekonomichnykh protsesiv natsionalnoho rozvytku* [Social the concept of social and economic national development processes]. Rivne: Volynski oberihy, 2015.

Denys, O. B. "Sfery proiavu korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu: zarubizhnyi dosvid i vitchyzniana praktyka" [The scope of corporate social responsibility of business: foreign experience and domestic practice]. *Teoretychni zasady ta makroekonomichni aspekty finansovo-ekonomichnykh system*, no. 8 (2010): 36–38.

Hrynko, T. V. et al. *Udoskonalennia mekhanizmu innovatsiinoho rozvytku subiektiv natsionalnoi ekonomiky Ukrainy* [Improvement of the mechanism of innovative development of subjects of national economy of Ukraine]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 2013.

Khamidova, A. "Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist yak faktor pidvyshchennia efektyvnosti mekhanizmu derzhavnogo rehuliuвання ekonomiky" [Corporate social responsibility as the factor of increase of efficiency of the mechanism of state regulation of the economy]. <http://www.csrjournal.com/news/2661-korporativna-socialna-vidpovidalnist-yak-faktor-pidvishhennya-efektivnosti-mexanizmu-derzhavnogo-regulyuvannyaekonomiki.html>

Kolosok, A. M. "Sotsialna vidpovidalnist v systemi korporatyvnoho upravlinnia" [Social responsibility in corporate governance]. *Ekonomichnyi forum*, no. 1 (2014): 249-253.

Makedon, V. V. "Doslidzhennia protsesiv zabezpechennia sotsialnoi vidpovidalnosti u providnykh modeliakh korporatyvnoho upravlinnia" [The study of the processes of social responsibility in leading corporate governance models]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva*. Seriya: Ekonomichni nauky, no. 126 (2012): 198-206.

Sazonets, O. M., and Sarychev, V. I. *Mizhnarodni orhanizatsii v upravlinni liudskym rozvytkom: hlobalizatsiinyi vymir* [International

organization in the management of human development: globalization measurement]. Dnipropetrovsk: Nova ideolohiia, 2012.

Savchenko, I. H., and Radchenko, O. V. *Tsinnisnyi vymir sotsialnoi vidpovidalnosti v demokratychnii derzhavi* [Value measurement of social responsibility in a democratic state]. Kharkiv: KhNURE, 2008.

Savranska, H. M. "Rozvytok natsionalnoi modeli sotsialnoho partnerstva u konteksti zabezpechennia sotsialnoi bezpeky Ukrainy" [The development of national model of social partnership in the context of ensuring social security of Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, no. 2 (2013): 140-150.

УДК 338.45 + 330.34

ІМІТАЦІЙНА МОДЕЛЬ НАУКОВО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ ТА АСОЦІАЦІЇ З ЄС

© 2016 МАТЮШЕНКО І. Ю.

УДК 338.45 + 330.34

Матюшенко І. Ю. Імітаційна модель науково-інноваційного розвитку економіки України в умовах четвертої промислової революції та асоціації з ЄС

У статті запропоновано модель взаємозв'язку між окремими показниками науково-технічної діяльності та між ними і рівнем ВВП на душу населення (або національного доходу) на основі концепції системної динаміки. Показано, що перевагою використання цього методу для дослідження науково-технічного та інноваційного розвитку є можливість виявлення контурів зворотного зв'язку і відповідне здійснення імітаційних експериментів, які моделюють різні варіанти управління. Запропоновано імітаційну модель, що включає 65 контурів зворотного зв'язку, які містять від 3 до 10 змінних моделі і охоплюють весь процес від створення освітнього чи інституційного потенціалу до результатів науково-технічної та інноваційної діяльності. У результаті побудована імітаційна модель дозволяє дослідити вплив окремих напрямків розвитку освітнього, наукового, інституційного потенціалів і окремих заходів щодо активізації науково-технічної та інноваційної діяльності на результати для економіки в цілому та визначити найбільш доцільні та ефективні з цих заходів.

Ключові слова: імітаційна модель, показники науково-технічної діяльності, рівень ВВП на душу населення, освітній, науковий та інституційний потенціали, контури зворотного зв'язку, імітаційні експерименти з управління.

Рис.: 2. **Бібл.:** 22.

Матюшенко Ігор Юрійович – кандидат технічних наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: igormatyushenko@mail.ru

УДК 338.45 + 330.34

Матюшенко И. Ю. Имитационная модель научно-инновационного развития экономики Украины в условиях четвертой промышленной революции и ассоциации с ЕС

В статье предложена модель взаимосвязи между отдельными показателями научно-технической деятельности, а также между ними и уровнем ВВП на душу населения (или национального дохода) на основе концепции системной динамики. Показано, что преимуществом использования этого метода для исследования научно-технического и инновационного развития является возможность выявления контуров обратной связи и осуществление имитационных экспериментов, моделирующих различные варианты управления. Предложена имитационная модель, включающая 65 контуров обратной связи, которые содержат от 3 до 10 переменных модели и охватывают весь процесс от создания образовательного или институционального потенциала до результатов научно-технической и инновационной деятельности. В результате построенная имитационная модель позволяет исследовать влияние отдельных направлений развития образовательного, научного, институционального потенциалов и отдельных мероприятий по активизации научно-технической и инновационной деятельности на результаты для экономики в целом и определить наиболее целесообразные и эффективные из этих мероприятий.

Ключевые слова: имитационная модель, показатели научно-технической деятельности, уровень ВВП на душу населения, образовательный, научный и институциональный потенциалы, контуры обратной связи, имитационные эксперименты по управлению.

Рис.: 2. **Библ.:** 22.

Матюшенко Игорь Юрьевич – кандидат технических наук, профессор, профессор кафедры международных экономических отношений, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина)

E-mail: igormatyushenko@mail.ru

UDC 338.45 + 330.34

Matyushenko I. Yu. The Simulation Model of the Scientific-Innovation Development of the Economy of Ukraine in the Context of the Fourth Industrial Revolution and the Association with the EU

The article proposes a model of relationship between the individual indicators of the scientific-technological activities, as well as between them and the level of per capita GDP (or national income), based on the conception of system dynamics. It has been displayed that the advantage of using this method for studying the scientific, technological and innovation development is the ability to identify the feedback paths and exercise the simulation experiments, modeling different management variants. A simulation model has been proposed, which includes 65 feedback paths, which further contain from 3 to 10 model variables and encompass the entire process, from the creation of an educational or institutional potential to the results of scientific-technological and innovation activity. As a result, the built simulation model provides to explore the impact of individual directions of development of the educational, scientific, institutional potentials and individual activities to enhance scientific-technological and innovation activity on the results for the economy as a whole, and to determine the most appropriate and efficient of these activities.

Keywords: simulation model, indicators of scientific-technological activities, level of GDP per capita, educational, scientific, and institutional potentials, feedback paths, management simulation experiments.

Fig.: 2. **Bibl.:** 22.

Matyushenko Igor Yu. – PhD (Engineering), Professor, Professor of the Department of International Economic Relations, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: igormatyushenko@mail.ru